

Cogombre amb anet

Tan tancats en nosaltres mateixos, que no teníem ni un racó al cor per ningú més

L'escriptora Katherine Mansfield (pseudònim de Kathleen Beauchamp) va néixer a Wellington, Nova Zelanda, el 14 d'octubre del 1888 i va morir a Fontainebleau, França, el 9 de gener del 1923. La tuberculosi se la va endur massa d'hora. En recuperem un relat inclòs en el volum *Felicitat*, publicat per Columna el 2001. La traducció al català és de Marta Pera Cucurell.



Katherine Mansfield

I llavors, al cap de sis anys, el va tornar a veure. Estava assegut en una d'aquelles petites taules de bambú guarnida amb un gerro japonès amb narcisos de paper. Hi havia una plata alta de fruita davant seu i amb molta cura, d'una manera que ella va reconèixer immediatament com la seva manera «especial», pelava una taronja.

Ell devia notar la torbació d'ella quan el va reconèixer, perquè va mirar amunt i els ulls es van trobar. Increïble! No la coneixia! Ella va somriure; ell va arronsar les celles. Ella s'hi va acostar. Ell va tancar els ulls un moment, però quan els va obrir la cara se li va il·luminar com si hagués

encès un misto en una cambra fosca. Va deixar la taronja i va tirar la cadira enrere, i ella va treure la mà petita i calenta del maniguet i l'hi va donar.

?Vera! ?va exclamar ell?. Que estrany. ¿Saps que per un moment no t'he reconegut? ¿Per què no seus? ¿Que has dinat? ¿No et vols prendre un cafè?

Ella va dubtar, però i tant que ho volia.

?Sí, em prendré un cafè. ?I es va asseure davant d'ell.

?Has canviat. Has canviat molt ?va dir ell, observant-la amb aquella mirada frisoosa i encesa.
?Fas molt bona cara. Mai no havies fet tan bona cara.

?¿De debò? ?Es va aixecar el vel i es va descordar el coll alt de pell. ?No em trobo gaire bé. No puc sofrir aquest clima, saps.

?Ja. No suportes el fred...

?El detesto. ?Es va estremir?. I el pitjor de tot és que com més gran et fas...

Ell la va interrompre.

?Perdona ?i va picar la taula per cridar la cambrera?. Porti cafè i llet, sisplau. ?A ella?: ¿Segur que no vols menjar res? ¿Una mica de fruita, potser? La fruita d'aquí és molt bona.

?No, gràcies. Res.

?Doncs arreglat. ?I amb un somriure un punt massa ample, va tornar a agafar la taronja?.
Deies... que com més gran et fas...

?Més fred tens ?va riure ella. Però pensava com recordava de bé aquell estratagema d'ell: l'estratagema d'interrompre-la; i com l'exasperava sis anys enrere. Aleshores li feia l'efecte que ell, de cop i volta, a la meitat del que ella estava dient, li posés la mà sobre els llavis, es girés cap a una altra banda, dedicués l'atenció a una altra cosa, i després tragués la mà, i ben bé amb el mateix somriure lleugerament excessiu, li tornés a dedicar l'atenció a ella... Ara estem preparats. No se'n parli més.

?Més fred tens! ?Ell va repetir les seves paraules, també rient?. Ha, ha. Encara dius les mateixes coses. I hi ha una altra cosa teva que no ha canviat gens: la teva preciosa veu, la teva preciosa manera de parlar. ?Ara estava molt seriós; es va inclinar cap a ella, i ella va sentir l'olor càlida i picant de la pell de taronja?. Només has de dir una paraula i reconeixeré la teva veu entre totes les veus. No sé què és, sovint m'ho he preguntat, què fa de la teva veu un... record obsessiu. ¿Recordes la primera tarda que vam passar junts a Kew Gardens? Estaves tan sorpresa perquè jo no sabia el nom de les flors. Continuo igual d'ignorant tot i les teves explicacions. Però sempre que fa bo i el dia és calorós, i veig colors llampants, és molt estrany, saps, sento la teva veu dient: «Gerani, calèndula i berbena.» I em fa l'efecte que aquestes tres paraules són tot el que recordo d'un llenguatge oblidat, celestial. ¿Te'n recordes, d'aquella tarda?

?Ui, sí, i tant.

Va respirar fondo, suaument, com si els narcisos de paper que hi havia entre ells fossin gairebé massa dolços per poder-ho suportar. Però el que ella recordava d'aquella tarda en concret era una escena absurda a la taula del te. Una munió de gent prenent te en una pagoda xinesa, i ell comportant-se com un boig per culpa de les abelles ?fent-les fora amb la mà, picant-les amb la pallola, exageradament seriós i enfurismat per a l'ocasió. Com s'havien divertit els bevedors de te, burletes. I com havia sofert ella.

Però ara, mentre ell parlava, aquest record es va esborrar. El d'ell era l'autèntic. Sí, havia estat una tarda meravellosa, plena de geranis i calèndules i berbena, i... un sol calent. Els seus pensaments van ronsejar sobre les dues últimes paraules, com si les cantés.

Amb l'escalfor, com qui diu, es va desplegar un altre record. Es va veure asseguda a la gespa. Ell ajagut al seu costat, i de cop, després d'un llarg silenci, ell va rodolar i li va posar el cap a la falda.

?Tant de bo ?va dir ell, amb veu baixa i amoïnada?, tant de bo hagués pres verí i m'estigués a punt de morir... ara mateix!

En aquell moment una nena amb un vestit blanc, amb un llarg lliri d'aigua que degotava, va saltar des de darrere d'un arbust, els va mirar fixament, i va tornar a saltar darrere l'arbust. Però ell no la va veure. Ella es va inclinar sobre seu.

?Ai, ¿per què ho dius, això? Jo no ho podria dir.

Però ell va fer una mena de gemec suau, li va agafar la mà i se la va posar a la galta.

?Perquè sé que t'estimaré massa..., més que massa. I sofriré terriblement, Vera, perquè tu mai, mai no m'estimaràs.

Ben mirat, ell tenia molt més bon aspecte ara que no pas aleshores. Havia perdut tota aquella vaguetat somiadora, i la indecisió. Ara tenia l'aire d'un home que ha trobat el seu lloc a la vida, i l'omple amb una confiança i una seguretat que eren, com a mínim, impressionants. També devia haver fet diners. La seva roba era admirable, i en aquell moment ell es va treure una cigarrera russa de la butxaca.

?¿Vols fumar?

?Sí. ?Es va quedar suspesa sobre els cigarrets?. Semblen molt bons.

?Per mi ho són. Me'ls faig fer per un homenet de St James Street. No fumo gaire. No sóc com tu. Però quan fumo, han de ser cigarrets acabats de fer, i deliciosos. Per mi fumar no és un hàbit; és un luxe. Com el perfum. ¿Encara t'agraden tant, els perfums? Ah, quan vaig ser a Rússia...

El va interrompre:

?¿De debò has estat a Rússia?

?Sí. M'hi vaig estar més d'un any. ¿Te'n recordes, que parlàvem d'anar-hi?

?Sí que me'n recordo.

Ell va fer una mitja rialla estranya i es va reparar a la cadira.

?¿Oi que és curiós? He fet tots aquells viatges que vam planejar. Sí, he estat a tots aquells llocs de què parlàvem, i m'hi he estat prou temps per... com tu deies, "airejar-m'hi". De fet he passat els tres últims anys de la meua vida viatjant sense parar. Espanya, Còrsega, Sibèria, Rússia, Egipte. L'únic país que em queda és la Xina, i també hi penso anar, quan s'acabi la guerra.

Mentre parlava, tant a la lleugera, picant el cendrer amb la punta del cigarret, ella va notar que la bèstia estranya que feia tant de temps que estava adormida dins el seu pit s'agitava, s'estirava, badallava, dreçava les orelles, i tot d'un plegat es posava dreta d'un bot, i fixava la seva mirada ansiosa i famolenca en aquells llocs llunyans. Però només va dir, amb un somriure amable:

?Com t'envejo.

Ell ho va acceptar.

?Ha estat fabulós, especialment Rússia ?va dir ell?. Rússia és tot allò que havíem imaginat, i més, molt més. Fins i tot vaig passar uns quants dies en un vaixell de riu al Volga. ¿Te'n recordes, d'aquella cançó de barquer que tocaves?

?Sí. ?Va començar a sonar dins el seu cap mentre parlava.

?¿La toques mai, ara?

?No, no tinc piano.

Va quedar parat.

?¿I què se n'ha fet del teu preciós piano?

Ella va fer una ganyoteta.

?Me'l vaig vendre. Fa segles.

?Però t'agradava tant, la música... ?es va estranyar ell.

?Ara no tinc temps ?va dir ella.

Ell ho va deixar aquí.

?La vida al riu ?va continuar? és una cosa molt especial. Al cap d'un parell de dies et sembla que no n'has conegut cap altra. I no cal saber la llengua: la vida al vaixell crea un lligam entre tu i la gent que és més que suficient. Menges amb ells, passes el dia amb ells, i als vespres no es para de cantar.

Ella es va estremir, tornant a sentir esclatar la cançó del barquer, forta i tràgica, i veient la barca surar en el riu cada vegada més fosc amb arbres malenconiosos a banda i banda.

?Sí, m'agradaria ?va dir ella, acariciant el manequí.

?T'agradaria pràcticament tot, de la vida russa ?va dir ell amb calidesa?. És tan informal, tan impulsiva, tan absolutament lliure... I després, els pagesos són esplèndids. Són uns éssers humans fantàstics, creu-me. Fins i tot l'home que et condueix el carruatge té... té un paper real en el que passa. Recordo el vespre que un grup, dos amics meus i la dona d'un d'ells, vam anar a fer un pícnic al mar Negre. Vam sopar i vam prendre xampany i menjàvem i bevíem sobre l'herba. I mentre menjàvem va venir el cotxer. «Prenguin conserva d'anet en vinagre», va dir. Volia compartir-la amb nosaltres. Això em va semblar tan correcte, tan... ¿entens què vull dir?

I a ella li va semblar que en aquell moment estava asseguda a l'herba a la vora del mar misteriosament Negre, negre com vellut, i ondulant cap a les ribes en petites ones silencioses, de vellut. Va veure el cotxe aturat a un costat del camí, i el petit grup a l'herba, les cares i les mans blanques en la claror de la lluna. Va veure el vestit pàl·lid de la dona estès al seu voltant i el parasol plegat sobre l'herba, com una immensa agulla de fer ganxet de nacre. Apartat d'ells, amb el sopar en un tovalló a la falda, seia el cotxer. "Prenguin conserva d'anet en vinagre", va dir, i tot i que ella no sabia ben bé què era conserva d'anet en vinagre, va veure el pot de vidre verdós amb un bitxo vermell com un bec de lloro brillant a l'interior. Va xuclar les galtes. L'anet en vinagre era terriblement agre.

?Sí, entenc perfectament què vols dir ?va assentir.

Durant la pausa que va seguir es van mirar. En el passat, quan s'havien mirat l'un a l'altra d'aquesta manera havien sentit una comprensió tan il·limitada entre tots dos, que les seves ànimes, per dir-ho així, s'abraçaven l'una a l'altra i es llançaven al mateix mar, contentes d'ofegar-se, com amants desconsolats. Però ara, el més sorprenent és que va ser ell qui es va frenar. Ell qui va dir:

?Saps escoltar com ningú. Quan em mires amb aquests ulls salvatges em sembla que et podria dir coses que mai no diria a l'orella a cap altre ésser humà.

¿Hi havia un punt de burla en la seva veu o s'ho imaginava ella? No n'estava segura.

?Abans de coneixe't ?va dir? no havia parlat mai amb ningú de mi mateix. Que bé que recordo aquella nit, la nit que et vaig portar l'arbret de Nadal, explicant-te tota la meva infància. Que era tan desgraciat que vaig fugir i em vaig estar sota un carro al pati de casa durant dos dies sense que em descobrissin. I tu escoltaves, i et brillaven els ulls, i em semblava que havies fet escoltar l'arbret de Nadal i tot, com en un conte de fades.

Però d'aquell vespre, ella en recordava un potet de caviar. Havia costat set xílings amb sis penics. Ell no podia passar-ho per alt. Mira que un potet tan diminut valgués set xílings amb sis penics... Mentre ella se'l menjava, ell se la mirava, encantat i escandalitzat.

?Caram, això és menjar-se els diners. No hi pots ficar set xílings, en un potet d'aquesta mida. Imagina't els beneficis que en treuen.

I va començar uns càlculs immensament complicats.

Però ara adéu al caviar. L'arbre de Nadal era a la taula, i el nen estava ajagut sota el carro amb el cap sobre el gos del pati, que li feia de coixí.

?El gos es deia Bosun ?va cridar ella, encantada.

Però ell no la seguia.

?¿Quin gos? ¿Tenies un gos? Jo no recordo cap gos.

?No, no. Vull dir el gos del pati de quan eres petit.

Ell va riure i va picar la cigarrera amb els dits.

?¿Ah sí? No me'n recordava. Sembla que faci una eternitat. Sembla mentida que només hagin passat sis anys. Avui, després d'haver-te reconegut, he hagut de fer un gran salt; he hagut de saltar sobre tota la meua vida per tornar a aquella època. Era una criatura, llavors. ?Va tamborinar sobre la taula?. Sovint he pensat com et devia avorrir. I ara entenc perfectament per què em vas escriure tot allò, encara que en aquella època la teua carta per poc posa fi a la meua vida. L'altre dia la vaig trobar, i no em vaig poder estar de riure, llegint-la. Era tan intel·ligent: un autèntic retrat meu. ?Va mirar amunt?. ¿Que te'n vas?

Ella s'havia tornat a cordar el coll i s'havia abaixat el vel.

?Sí, me n'he d'anar ?va dir, forçant un somriure. Ara sabia que ell se'n burlava.

?No, no, sisplau ?va suplicar ell?. Queda't un moment i prou... ?I va recollir un dels guants d'ella de la taula i el va agafar fort com si això l'hagués de retenir?. Parlo amb tan poca gent, últimament, que m'he convertit en una mena de bàrbar ?va dir?. ¿He dit res que t'hagi fet mal?

¿Res de res? ¿va mentir ella. Però quan el va veure passar-se el guant entre els dits, suaument, suaument, la seva ira es va apagar. I a més, en aquell moment s'assemblava més que mai al de sis anys enrere.

¿El que de debò volia llavors? ¿va dir ell delicadament? era ser una mena de catifa: poder ser una mena de catifa perquè tu hi caminessis al damunt i no t'haguessis de fer mal amb les pedres cantelludes ni amb el fang que tant detestaves. Una cosa tan pràctica com això, vet aquí el meu egoisme. Només desitjava, amb el temps, convertir-me en una catifa màgica i transportar-te a totes aquelles terres que anhelaves veure.

Mentre ell parlava, ella va alçar el cap com si estigués bevent alguna cosa; la bèstia estranya del seu pit va començar a roncar de satisfacció.

¿Em semblava que estaves més sola que qualsevol altra persona del món? ¿va continuar ell? i, en canvi, que potser que eres l'única persona del món que estava de debò, autènticament, viva. Nascuda fora del teu temps? ¿va murmurar, acariciant el guant?, predestinada.

Déu meu! Què havia fet! ¿Com s'havia atrevit a llençar la felicitat d'aquella manera? Era l'únic home que mai l'havia compresa. ¿Era massa tard? ¿Podia ser massa tard? *Ella* era el guant que ell tenia entre els dits.

¿I també el fet que no tenies amics i que mai no feies amistat amb la gent... Com ho comprenia, això, perquè jo tampoc no en tenia... ¿Et passa el mateix, ara?

¿Sí? ¿va murmurar ella?. El mateix. Estic tan sola com sempre.

¿Jo també? ¿va riure ell, suaument?. El mateix.

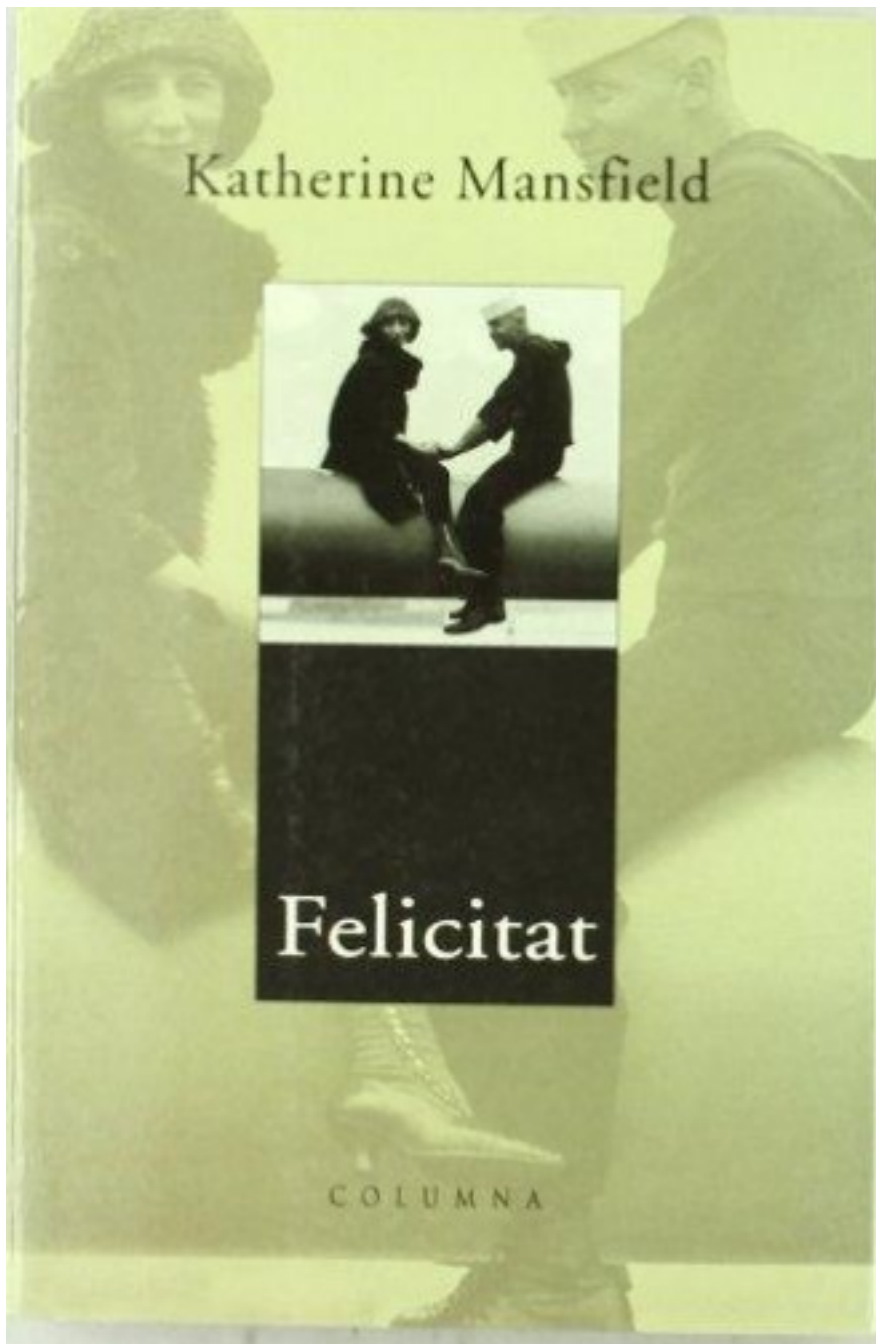
De cop, amb un gest ràpid ell li va tornar el guant i va rascar el terra amb la cadira.

¿Però el que llavors em semblava tan misteriós ara ho veig perfectament clar. I pel que fa a tu també, per descomptat. Simplement és que érem tan egoistes, estàvem tan absorts en nosaltres mateixos, tan tancats en nosaltres mateixos, que no teníem ni un racó al cor per ningú més. Saps? ¿va cridar ell, ingenu i enèrgic, i terriblement com una altra cara d'aquell vell jo?, quan era Rússia, vaig començar a estudiar un Sistema Mental, i vaig descobrir que no érem gens especials. És una forma molt coneguda de...

Ella havia marxat. Ell continuava assegut, estupefacte, indescriptiblement desconcertat. I llavors va demanar el compte a la cambrera.

¿La llet no s'ha tocat? ¿va dir?. No me la cobri, sisplau.





Felicitat

© de la traducció: Marta Pera Cucurell